

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НОТАРІУСА У РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті досліджується чинне законодавство Російської Федерації про нотаріат щодо чіткого встановлення правового статусу нотаріуса.

Визначенням правового статусу нотаріуса у РФ займалися такі науковці, як О. Є. Кутафін, Л. А. Стешенко, Т. М. Шамба, І. В. Москаленко, В. В. Ярков, І. Г. Черемних, Г. Г. Черемних та інші.

На сучасному етапі розвитку правової системи Російської Федерації нотаріат не тільки бере участь у реалізації правоохоронної функції держави, забезпечує законність та правомірність дій учасників цивільного обороту, але й є достатньо економічним інститутом.

У Росії узаконений змішаний варіант організації нотаріальної діяльності відповідно до Основ законодавства РФ про нотаріат [1]. Цю подвійність неможливо оцінювати однозначно: занадто багато погроз, що ускладнюють розвиток законодавства про нотаріат елементами конкуренції й монополізму, непотрібними для нотаріальної діяльності [2].

Найбільш оптимальним уявляється все-таки варіант, що встановлює єдиний статус основного суб'єкта нотаріальної діяльності — нотаріуса, що припускає ліквідацію державних нотаріальних контор, відхід держави зі сфери нотаріального обслуговування із залишенням за собою функцій твердого контролю над його здійсненням. У той же час поспішних змін у цій сфері хотілося б уникнути — адже приватний нотаріат не створюється відразу. Приватних нотаріусів у Росії предосить, і вони, за свідченням проф. В. В. Яркова, уже скаржаться на перевищення пропозиції над попитом на ринку нотаріальних послуг [3, 3].

Але приватні нотаріуси всі разом ще не утворюють приватного нотаріату, як би того не хотілося окремим надмірно захопленим особам, готовим бачити в російському приватному нотаріаті втілення класичної моделі латинського нотаріату. Приватний нотаріат у Росії робить свої перші кроки, і очевидно, що сутність нотаріальної діяльності становлять зовсім не поповнення скарбниці й доходів нотаріусів, не інтер'єри нотаріальних контор і навіть не технічна їхня оснащеність, а вдосконалення механізму реалізації цивільних прав і свобод, підвищення професійного й культурного рівня й доступності юридичного захисту, розширення юридичного обслуговування.

Реалізація публічного інтересу (зміст якого залежить від конкретно-історичних факторів, типу держави, розміщення політичних і соціальних сил у суспільстві) відбувається за допомогою діяльності державного апарата — сукупності державних органів, зв'язаних ієрархічною співвідпорядкованістю й привабливих необхідними організаційними й матеріальними засобами [4, 142; 5, 50, 281].

Орган держави — це відособлена частина державного апарата, наділена відповідною компетенцією для здійснення певної функції держави, що має відповідно до закону власну структуру (певним чином організовану групу людей) і органічно взаємодіюча з іншими частинами державного механізму [6, 99; 4, 161; 7, 100–101].

Ознаками державного органу, що відрізняють його від інших, недержавних, структур, є: виконання державним органом певних завдань і функцій держави; формування його з волі держави й здійснення їм своїх функцій від імені держави; виконання кожним державним органом строго певних, установлених у законодавчому порядку видів і форм діяльності; наявність у кожного державного органу юридично закріплених параметрів: організаційної структури, територіального масштабу діяльності, спеціального положення, що визначає його місце й роль у державному апараті, а також порядок його взаємин з іншими органами й організаціями; наділення державного органу повноваженнями державно-владного характеру [8; 4, 318–319].

Наявність державно-владних повноважень визнається основним, що конституює ознакою будь-якого державного органу, що відрізняють його від недержавних органів і організацій [9, 299].

У відповідності зі ст. 10 і 11 Конституції РФ [10] державна влада в Російській Федерації здійснюється на основі поділу на законодавчу, виконавчу й судову. Нотаріат не входить структурно в жодну з перерахованих галузей влади й не є організаційно державним органом.

Проте, усе більш широке визнання в науці теорії держави й права й у практиці державного будівництва одержує думка, відповідно до якої в окремих виняткових випадках недержавні структури й представники мають право по спеціальному дорученню держави здійснювати деякі функції держави.

Теорія можливості делегування окремих повноважень по здійсненню деяких державних функцій недержавним органам і організаціям одержала підтримку Конституційного Суду РФ. У Постанові від 19 травня 1998 р. [11] він указав, що «Конституція Російської Федерації не забороняє державі передавати окремі повноваження виконавчих органів влади недержавним організаціям, що беруть участь у виконанні функцій публічної влади».

Наявність публічного початку в правовій природі нотаріату деякими вченими зв'язується з тим, що засвідчені нотаріусами факти й документи здобувають офіційний підтверджений державою характер [12, 2].

Крім того, погоджування публічного початку в діяльності нотаріату з офіційним характером документів, засвідчених нотаріусом, переносить акцент у розгляді публічного змісту діяльності нотаріату із причини на наслідок: офіційний характер документа є лише результатом того, що вся діяльність нотаріуса є публічною [13, 20].

Приватний інтерес (інтерес конкретного індивіда) не повинен поглинатися інтересом публічним, а навпроти, повинен визначати зміст, зміст і застосування законів, діяльність усіх органів державної влади й недержавних органів і організацій. У відповідності до ст. 2 Конституції РФ права й волі людей є вищою

цінністю. Визнання, дотримання й захист прав і воль людини й громадянина — обов'язок держави. Даний обов'язок держава виконує за допомогою діяльності державних органів або шляхом делегування окремих повноважень недержавним органам і організаціям, таким як нотаріат.

Саме на нотаріат покладений обов'язок по захисту прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб у приватноправовій сфері [14, 40].

Приватнопрактикуючий нотаріус обов'язково входить до складу колегіального органу — нотаріальної палати, що є необхідним принципом діяльності нотаріату латинського типу, тому що сприяє ефективності контролю над діяльністю нотаріусів, не обмежуючи при цьому принципів незалежності й неупередженості нотаріуса при здійсненні нотаріальних дій, оскільки нотаріальна палата не є органом держави, а являє собою некомерційне професійне самоврядне об'єднання, утворене на корпоративних початках.

Слід визнати, що якщо наявну рівність прав і обов'язків державних і приватнопрактикуючих нотаріусів доповнити вирівнюванням їх компетенції по здійсненню нотаріальних дій (а саме, позбавити нотаріусів, що працюють у державних нотаріальних конторах, виключного права на ведення спадкоємних справ), то можна прогнозувати значне підвищення ефективності діяльності приватнопрактикуючих нотаріусів у порівнянні з нотаріусами, що працюють у державних нотаріальних конторах.

Література

1. Основы законодательства РФ о нотариате от 11.02.1993 г. № 4462-1.
2. Жан Доминик Матья. Нотариусы, журналисты и личная реклама. — Режим доступу: http://www.notiss.ru/usring/pub.htm#_ftnl, § 29 BNO; Schlüter M., Kmprenkötter H. Die Haftung des Notars. — Köln ; Berlin ; München : Heymann, 2004.
3. Янков В. В. К проекту нового закона о нотариате // Нотариус. — 1999. — № 4. — С. 3–9.
4. Теория государства и права. Ч. 1 / под ред. А. Б. Венгерова. — М., 1996. — 256 с.
5. Общая теория государства и права / под ред. В. В. Лазарева. — М., 1997. — 472 с.
6. Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. — Саратов, 2001. — 662 с.
7. Хропанюк В. Н. Теория государства и права / В. Н. Хропанюк. — М., 1993. — 344 с.
8. Марченко М. Н. Теория государства и права / М. Н. Марченко. — М., 1996. — 432 с.
9. Государственное право Российской Федерации / под ред. О. Е. Кутафина. — М., 1996. — 584 с.
10. Конституция Российской Федерации от 12 декабря 1993 г.
11. Собрание законодательства РФ. — 1998. — № 22. — Ст. 2491.
12. Стешенко Л. А. Нотариат в Российской Федерации / Л. А. Стешенко, Т. М. Шамба. — М., 2001. — 416 с.
13. Москаленко И. В. Особенности правового статуса российского нотариата // Современное право. — 2006. — № 1. — С. 19–21.
14. Черемных И. Г. Сочетание публично-правовых и частноправовых аспектов в правовой природе института российского нотариата // Государство и право. — 2006. — № 3. — С. 37–45.

Анотація

Ільїна Ю. П. Визначення правового статусу нотаріуса у Російській Федерації. — Стаття.

У статті досліджується чинне законодавство Російської Федерації про нотаріат щодо чіткого встановлення правового статусу нотаріуса. Правовий статус нотаріуса на сьогоднішній день чітко не визначений, він об'єднує в собі публічно-правовий і приватноправовий аспекти.

Ключові слова: нотаріат, державний нотаріус, публічно-правовий статус нотаріуса, приватнопрактикуючий нотаріус, приватноправовий статус нотаріуса.

Аннотация

Ильина Ю. П. Определение правового статуса нотариуса в Российской Федерации. — Статья.

В статье исследуется действующее законодательство Российской Федерации о нотариате относительно четкого установления правового статуса нотариуса. Правовой статус нотариуса на сегодняшний день четко не определен, он объединяет в себе публично-правовой и частноправовой аспекты.

Ключевые слова: нотариус, государственный нотариус; публично-правовой статус нотариуса; частнопрактикующий нотариус; частноправовой статус нотариуса.

Summary

Irina Y. P. Determination of legal status of notary is in Russian Federation. — Article.

In science of civil law of Russian Federation the special place is occupied by notariat. Legal status of notary to date expressly is not certain, he unites in itself public-legal and chastnopravovoy aspects.

Keywords: notary, state notary; public-legal status of notary; chastnopraktikuyuschiy notary; chastnopravovoy status of notary.

УДК 347.91/95:347.734:336.719.2

Ю. Ю. Казаков

ПРОБЛЕМЫ РАСКРЫТИЯ ИНФОРМАЦИИ, СОДЕРЖАЩЕЙ БАНКОВСКУЮ ТАЙНУ

Банковская система в любой стране является важной составляющей хозяйственно-экономического механизма. С целью обеспечения ее стабильного и эффективного функционирования государство создает ряд гарантий банковской деятельности, значительное место среди которых занимает банковская тайна.

Сохранение банковской тайны, то есть конфиденциальность данных о денежных потоках и персональной информации контрагентов банка, является одной из первоочередных задач высшего руководства всех банковских структур. От надежности системы информационной безопасности банка и, в частности, четкости соблюдения правил работы с документами, содержащих банковскую тайну, зависит деловая репутация банка среди клиентов, уровень конкурентоспособности и устойчивости к рейдерским атакам со стороны других коммерческих банков [1, 344].

Вопрос обеспечения сохранения банковской тайны является предметом острых дискуссий как на законодательном уровне, так и среди непосредственных участников банковского рынка. В исследованиях ученых четко разграничены понятия коммерческой и банковской тайны, проанализирован перечень возможных случаев их раскрытия.

В Украине раскрытие банковской тайны как правомерное правовое действие может происходить исключительно на основаниях и в порядке, предусмотренных законом, согласно которому раскрытие банковской тайны осуще-